

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (wielka izba)

z dnia 5 listopada 2019 r.*

Odwołanie – Dopuszczalność – Reprezentacja strony przed Trybunałem – Udzielenie pełnomocnictwa adwokatowi – Cofnięcie pełnomocnictwa przez likwidatora spółki skarżącej – Dalsze prowadzenie postępowania przez organ zarządzający spółki skarżącej – Karta praw podstawowych Unii Europejskiej – Artykuł 47 – Prawo do skutecznego środka prawnego – Rozporządzenie (UE) nr 1024/2013 – Nadzór ostrożnościowy nad instytucjami kredytowymi – Decyzja w sprawie cofnięcia zezwolenia instytucji kredytowej – Skarga do Sądu Unii Europejskiej o stwierdzenie nieważności – Dopuszczalność – Bezpośrednie oddziaływanie na akcjonariuszy spółki, której cofnięto zezwolenie

W sprawach połączonych C-663/17 P, C-665/17 P i C-669/17 P

mających za przedmiot trzy odwołania w trybie art. 56 statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, wniesione w dniach 24 listopada 2017 r. (C-663/17 P), 27 listopada 2017 r. (C-665/17 P) i 28 listopada 2017 r. (C-669/17 P),

Europejski Bank Centralny (EBC), reprezentowany przez E. Koupepidou i C. Hernández Sasetę, działające w charakterze pełnomocników, wspierane przez B. Schneidera, Rechtsanwalt, oraz adwokata M. Petite'a,

strona wnosząca odwołanie,

popierany przez:

Komisję Europejską, reprezentowaną przez A. Steiblyté, V. Di Bucciego i K.P. Wojcika, działających w charakterze pełnomocników,

interwenient w postępowaniu odwoławczym,

w której drugą stroną są:

Trasta Komerbanka AS, z siedzibą w Rydze (Łotwa),

Ivan Fursin, zamieszkały w Kijowie (Ukraina),

Igors Buimisters, zamieszkały w Jurmale (Łotwa),

C & R Invest SIA, z siedzibą w Rydze,

Figon Co. Ltd, z siedzibą w Nikozji (Cypr),

GCK Holding Netherlands BV, z siedzibą w Amsterdamie (Niderlandy),

* Język postępowania: angielski.

Rikam Holding SA, z siedzibą w Luksemburgu (Luksemburg),

reprezentowani przez M. Kirchnera, L. Fedderna i O.H. Behrendsa, Rechtsanwälte,

strona skarżąca w pierwszej instancji (C-663/17 P),

oraz

Komisja Europejska, reprezentowana przez A. Steiblytė, V. Di Bucciego i K.P. Wojcika, działających w charakterze pełnomocników,

strona wnosząca odwołanie,

w której drugą stroną są:

Trasta Komercbanka AS, z siedzibą w Rydze,

Ivan Fursin, zamieszkały w Kijowie,

Igors Buimisters, zamieszkały w Jurmale,

C & R Invest SIA, z siedzibą w Rydze,

Figon Co. Ltd, z siedzibą w Nikozji,

GCK Holding Netherlands BV, z siedzibą w Amsterdamie,

Rikam Holding SA, z siedzibą w Luksemburgu,

reprezentowani przez M. Kirchnera, L. Fedderna i O.H. Behrendsa, Rechtsanwälte,

strona skarżąca w pierwszej instancji,

Europejski Bank Centralny (EBC), reprezentowany przez E. Koupepidou i C. Hernández Sasetę, działające w charakterze pełnomocników, wspierane przez B. Schneidera, Rechtsanwalt, oraz adwokata M. Petite'a,

strona pozwana w pierwszej instancji (C-665/17 P),

oraz

Trasta Komercbanka AS, z siedzibą w Rydze,

Ivan Fursin, zamieszkały w Kijowie,

Igors Buimisters, zamieszkały w Jurmale,

C & R Invest SIA, z siedzibą w Rydze,

Figon Co. Ltd, z siedzibą w Nikozji,

GCK Holding Netherlands BV, z siedzibą w Amsterdamie,

Rikam Holding SA, z siedzibą w Luksemburgu,

reprezentowani przez M. Kirchnera, L. Fedderna i O.H. Behrendsa, Rechtsanwälte,

strona wnosząca odwołanie,

w której drugą stroną jest:

Europejski Bank Centralny (EBC), reprezentowany przez E. Koupepidou i C. Hernández Sasetę, działające w charakterze pełnomocników, wspierane przez B. Schneidera, Rechtsanwalt, oraz adwokata M. Petite'a,

strona pozwana w pierwszej instancji,

popierany przez:

Komisję Europejską, reprezentowaną przez A. Steiblyté, V. Di Bucciego i K.P. Wojcika, działających w charakterze pełnomocników,

interwenient w postępowaniu odwoławczym (C-669/17 P),

TRYBUNAŁ (wielka izba),

w składzie: K. Lenaerts, prezes, R. Silva de Lapuerta, wiceprezes, A. Prechal, M. Vilaras (sprawozdawca), M. Safjan i S. Rodin, prezesi izb, L. Bay Larsen, T. von Danwitz, C. Toader, C. Vajda, F. Biltgen, K. Jürimäe i C. Lycourgos, sędziowie,

rzecznik generalny: J. Kokott,

sekretarz: R. Şereş, administratorka,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 11 lutego 2019 r.,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 11 kwietnia 2019 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 W swoich odwołaniach Europejski Bank Centralny (EBC), Komisja Europejska oraz Trasta Komercbanka AS, Ivan Fursin i Igors Buimisters, C & R Invest SIA, Figon Co. Ltd, GCK Holding Netherlands BV i Rikam Holding SA wnoszą o uchylenie postanowienia Sądu Unii Europejskiej z dnia 12 września 2017 r., Fursin i in./EBC (T-247/16, niepublikowanego, zwanego dalej „zaskarżonym postanowieniem”, EU:T:2017:623), w którym Sąd umorzył postępowanie w przedmiocie skargi Trasta Komercbanka o stwierdzenie nieważności decyzji Europejskiego Banku Centralnego (EBC) ECB/SSM/2016 – 529900WIP0INFDAWTJ81/1 WOANCA-2016-0005 z dnia 3 marca 2016 r. w sprawie cofnięcia zezwolenia udzielonego Trasta Komercbanka (zwanej dalej „sporną decyzją”) oraz oddalił zarzut niedopuszczalności podniesiony przez EBC w zakresie dotyczącym wniesionej przez szereg akcjonariuszy Trasta Komercbanka, a mianowicie przez I. Fursina, I. Buimistersa, C & R Invest, Figon, GCK Holding Netherlands oraz Rikam Holding skargi o stwierdzenie nieważności tej decyzji.

Ramy prawne

Prawo Unii

2 Zgodnie z art. 2 pkt 1 rozporządzenia Rady (UE) nr 1024/2013 z dnia 15 października 2013 r. powierzającego Europejskiemu Bankowi Centralnemu szczególne zadania w odniesieniu do polityki związanej z nadzorem ostrożnościowym nad instytucjami kredytowymi (Dz.U. 2013, L 287, s. 63) „uczestniczące państwo członkowskie” oznacza, do celów tego rozporządzenia, „państwo członkowskie, którego walutą jest euro, lub państwo członkowskie, którego walutą nie jest euro, ale które ustanowiło bliską współpracę zgodnie z art. 7” wskazanego rozporządzenia. Zgodnie z art. 2 pkt 9 tego rozporządzenia „jednolity mechanizm nadzorczy” (Single supervisory mechanism, SSM) oznacza „system nadzoru finansowego, złożony z EBC i właściwych organów krajowych uczestniczących państw członkowskich, jak opisano w art. 6” omawianego rozporządzenia.

3 Artykuł 4 rozporządzenia 1024/2013, zatytułowany „Zadania powierzone EBC”, stanowi w ust. 1, co następuje:

„W ramach art. 6 – zgodnie z ust. 3 niniejszego artykułu – EBC posiada wyłączną kompetencję w zakresie wykonywania, do celów nadzoru ostrożnościowego, następujących zadań w odniesieniu do wszystkich instytucji kredytowych mających siedzibę w uczestniczących państwach członkowskich:

a) wydawanie i cofanie zezwoleń dla instytucji kredytowych, z zastrzeżeniem art. 14;

[...]”.

4 Artykuł 6 tego rozporządzenia, zatytułowany „Współpraca w ramach jednolitego mechanizmu nadzorczego”, stanowi w ust. 1:

„EBC wykonuje swoje zadania w ramach jednolitego mechanizmu nadzorczego, w którego skład wchodzi EBC i właściwe organy krajowe. EBC odpowiada za skuteczne i spójne funkcjonowanie jednolitego mechanizmu nadzorczego”.

5 Zgodnie z art. 14 ust. 5 wspomnianego rozporządzenia:

„Z zastrzeżeniem ust. 6, EBC może cofnąć zezwolenie w przypadkach określonych w stosownym unijnym prawie z własnej inicjatywy, po skonsultowaniu się z właściwym organem krajowym uczestniczącego państwa członkowskiego, w którym ma siedzibę dana instytucja kredytowa, lub na wniosek takiego właściwego organu krajowego. Konsultacje te w szczególności zapewniają, by przed podjęciem decyzji dotyczących cofnięcia zezwolenia EBC dał organom krajowym dość czasu na podjęcie decyzji o koniecznych działaniach naprawczych, w tym ewentualnych środkach restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji, oraz by uwzględnił te decyzje.

Jeżeli właściwy organ krajowy, który zaproponował, by udzielić zezwolenia [...], uznaje, że zgodnie ze stosownym prawem krajowym zezwolenie musi zostać cofnięte, przedkłada EBC propozycję w tej sprawie. W takim przypadku EBC podejmuje decyzję w sprawie proponowanego cofnięcia zezwolenia, z pełnym uwzględnieniem przyczyn takiego cofnięcia przedstawionych przez właściwy organ krajowy”.

6 Artykuł 24 rozporządzenia 1024/2013, zatytułowany „Administracyjna Rada Odwoławcza”, stanowi:

„1. EBC utworzy Administracyjną Radę Odwoławczą, której zadaniem będzie przeprowadzanie wewnętrznego administracyjnego przeglądu decyzji podjętych przez EBC w ramach wykonywania uprawnień powierzonych mu na mocy niniejszego rozporządzenia w związku z wnioskiem o przegląd wniesionym zgodnie z ust. 5. Zakres takiego przeglądu powinien obejmować proceduralną i merytoryczną zgodność takich decyzji z niniejszym rozporządzeniem.

[...]

5. Każda osoba fizyczna lub prawna może w przypadkach, o których mowa w ust. 1, wystąpić z wnioskiem o przegląd decyzji EBC na mocy niniejszego rozporządzenia, która jest do niej skierowana lub która jej bezpośrednio i indywidualnie dotyczy. Wniosek o przegląd decyzji Rady Prezesów, o której mowa w ust. 7, jest niedopuszczalny.

[...]

7. Po wydaniu orzeczenia co do dopuszczalności wniosku o przegląd Administracyjna Rada Odwoławcza wydaje opinię w terminie odpowiednim do pilności sprawy i nie później niż w ciągu dwóch miesięcy od otrzymania wniosku i przekazuje sprawę Radzie ds. Nadzoru do celów przygotowania nowego projektu decyzji. Rada ds. Nadzoru bierze pod uwagę opinię Administracyjnej Rady Odwoławczej i niezwłocznie przedkłada Radzie Prezesów nowy projekt decyzji. Nowy projekt decyzji uchyla pierwotną decyzję, zastępuje ją decyzją o identycznej treści lub zastępuje ją zmienioną decyzją. Nowy projekt decyzji uznaje się za przyjęty, chyba że Rada Prezesów wyrazi sprzeciw w maksymalnym terminie dziesięciu dni roboczych.

[...]”.

Prawo łotewskie

Ustawa o instytucjach kredytowych

7 Artykuł 129 Kredītiestāžu likums (ustawy o instytucjach kredytowych, *Latvijas Vēstnesis*, 1995, nr 163) stanowi:

„(1) Ježeli Finanšu un kapitāla tirgus komisija [komisja rynku finansowego i kapitałowego, Łotwa] [...] cofa licencję (zezwolenie) na prowadzenie działalności instytucji kredytowej, komisja rynku finansowego i kapitałowego powołuje zarządcę i składa w sądzie wnioski o likwidację tej instytucji kredytowej i o wyznaczenie likwidatora, proponując jednocześnie kandydata na likwidatora.

(2) Po cofnięciu licencji zgromadzenie akcjonariuszy instytucji kredytowej nie jest upoważnione do podejmowania decyzji o dobrowolnej likwidacji i o wyznaczeniu likwidatora.

[...]”.

8 Artykuł 133 ust. 4 tej ustawy stanowi:

„Przepisy rozdziału XI niniejszej ustawy, z wyjątkiem art. 160 i 166, oraz prawa, obowiązki i uprawnienia przyznane syndykowi masy upadłościowej na mocy art. 172 i 172.1 niniejszej ustawy mają zastosowanie do powołanego przez sąd likwidatora instytucji kredytowej”.

9 W rozdziale XI omawianej ustawy art. 161 ust. 1 stanowi:

„Po ogłoszeniu niewypłacalności instytucji kredytowej syndyk masy upadłościowej przejmuje wszystkie obowiązki, prawa i uprawnienia organów zarządzających i osób kierujących tymi organami, przewidzianych w ustawie oraz statucie instytucji kredytowej”.

Kodeks postępowania cywilnego

10 Artykuł 377 ust. 2 Civilprocesa likums (kodeksu postępowania cywilnego) stanowi:

„Wydając orzeczenie w sprawie likwidacji instytucji kredytowej, sąd wyznacza likwidatora instytucji kredytowej. Sąd powołuje na likwidatora instytucji kredytowej osobę zaproponowaną przez komisję rynku finansowego i kapitałowego”.

11 Zgodnie z art. 387 ust. 2 tego kodeksu:

„Syndyk masy upadłościowej lub likwidator może zostać odwołany przez sąd na wniosek komisji rynku finansowego i kapitałowego. Do wniosku dołącza się decyzję komisji rynku finansowego i kapitałowego potwierdzającą, iż syndyk masy upadłościowej lub likwidator nie daje rękojmi należytego sprawowania swojej funkcji z powodu jednej z poniższych okoliczności: [...]”.

Kodeks handlowy

12 Artykuł 322 Komerclikums (kodeksu handlowego) stanowi:

„(1) Likwidatorowi przysługują wszelkie prawa i obowiązki zarządu i rady nadzorczej, które nie stoją w sprzeczności z celem likwidacji.

(2) Likwidator ściągnie wierzytelności, w tym kwoty należne spółce z tytułu nieopłaconych udziałów kapitałowych, sprzeda majątek spółki i zaspokoi roszczenia wierzycieli.

(3) Likwidator może dokonywać wyłącznie czynności niezbędnych do likwidacji spółki.

[...]”.

Okoliczności powstania sporu

13 Kontekst sporu przedstawiono w pkt 1–7 zaskarżonego postanowienia i można go streścić w opisany poniżej sposób.

14 Trasta Komercbanka jest łotewską instytucją kredytową świadczącą usługi finansowe na podstawie zezwolenia udzielonego jej przez komisję rynku finansowego i kapitałowego (zwaną dalej „FKTK”) we wrześniu 1991 r.

15 Igors Buimisters, jak również spółki C & R Invest, Figon, GCK Holding Netherlands oraz Rikam Holding, są bezpośrednimi akcjonariuszami Trasta Komercbanka. Ivan Fursin, który jest właścicielem kapitału tych spółek, jest akcjonariuszem pośrednim Trasta Komercbanka.

16 Po otrzymaniu w dniu 5 lutego 2016 r. propozycji FKTK dotyczącej cofnięcia zezwolenia Trasta Komercbanka i otrzymaniu uwag tej ostatniej instytucji EBC przyjął na podstawie art. 4 ust. 1 lit. a) i art. 14 ust. 5 rozporządzenia nr 1024/2013 sporną decyzję, na mocy której cofnął zezwolenie.

- 17 W dniu 14 marca 2016 r., na wniosek FKTK, Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa (sąd miasta Rygi, okręg podmiejski Vidzeme, Łotwa) wydał decyzję nakazującą otwarcie postępowania likwidacyjnego wobec Trasta Komercbanka i wyznaczył likwidatora. Sąd ten oddalił również wniosek tej instytucji kredytowej o utrzymanie uprawnień jej zarządu do reprezentowania jej w celu wystąpienia do EBC z wnioskiem o przegląd oraz zaskarżenia spornej decyzji do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Od tego wyroku nie przysługuje odwołanie.
- 18 W dniu 17 marca 2016 r. w *Latvijas Vēstnesis* opublikowano zawiadomienie o wszczęciu postępowania likwidacyjnego Trasta Komercbanka oraz o zastąpieniu zarządu tej instytucji kredytowej likwidatorem. Tego samego dnia likwidator ten podjął decyzję o odwołaniu wszystkich pełnomocnictw udzielonych przez Trasta Komercbanka. W dniu 21 marca 2016 r. notariusz opublikował w *Latvijas Vēstnesis* zawiadomienie o odwołaniu wszystkich pełnomocnictw udzielonych przed dniem 17 marca 2016 r.
- 19 Z pkt 7 zaskarżonego postanowienia wynika, że w dniu 3 kwietnia 2016 r. Trasta Komercbanka złożyła wniosek o przegląd spornej decyzji do Administracyjnej Rady Odwoławczej, o której mowa w art. 24 rozporządzenia nr 1024/2013. Rada ta odrzuciła wniosek w dniu 30 maja 2016 r., uznając zarzuty proceduralnych i materialnych naruszeń w spornej decyzji, podniesione we wniosku o przegląd złożonym przez Trasta Komercbanka, za bezzasadne, a decyzję za wystarczająco uzasadnioną i proporcjonalną. Jednakże wspomniana rada zaleciła, aby organ zarządzający EBC wyjaśnił pewne punkty.

Postępowanie przed Sądem i zaskarżone postanowienie

- 20 W dniu 13 maja 2016 r. Trasta Komercbanka i jej akcjonariusze, o których mowa w pkt 15 niniejszego wyroku (zwani dalej „akcjonariuszami Trasta Komercbanka”), wnieśli do Sądu skargę o stwierdzenie nieważności spornej decyzji.
- 21 W następstwie decyzji Administracyjnej Rady Odwoławczej, o której mowa w pkt 19 niniejszego wyroku, EBC decyzją ECB/SSM/2016 – 5299WIP0INFDAWTJ81/2 WOANCA-2016-0005 z dnia 11 lipca 2016 r. uchylił sporną decyzję z tą datą i zastąpił ją nową decyzją, potwierdzając cofnięcie Trasta Komercbanka zezwolenia. Instytucja ta i jej akcjonariusze wnieśli również skargę do Sądu o stwierdzenie nieważności decyzji z dnia 11 lipca 2016 r. Sprawa ta, o sygnaturze T-698/16, jest nadal w toku przed Sądem.
- 22 W odrębnym piśmie złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 29 września 2016 r. EBC podniósł zarzut niedopuszczalności skargi na sporną decyzję.
- 23 W pkt 1 sentencji zaskarżonego postanowienia Sąd orzekł umorzenie postępowania w przedmiocie skargi Trasta Komercbanka. W pkt 2 tej sentencji Sąd oddalił zarzut niedopuszczalności podniesiony przez EBC w zakresie, w jakim dotyczył on skargi pozostałych skarżących.
- 24 W pierwszej kolejności Sąd, zbadawszy w pkt 17–22 tego postanowienia, czy Trasta Komercbanka i jej akcjonariusze mieli interes prawny we wniesieniu skargi na sporną decyzję pomimo jej uchylenia, orzekł w pkt 23 tego postanowienia, że „wykazali w sposób wymagany prawem, że zachowali interes prawny w zaskarżeniu [spornej] decyzji mimo [wspomnianego] uchylenia”.
- 25 W drugiej kolejności w pkt 24–51 zaskarżonego postanowienia Sąd zbadał prawidłowość pełnomocnictwa adwokata, który wniósł skargę w imieniu Trasta Komercbanka.
- 26 Przypomniawszy, że to do niego należy ocena, w świetle decyzji podjętej przez likwidatora w dniu 17 marca 2016 r. o odwołaniu wszystkich pełnomocnictw udzielonych przez Trasta Komercbanka przed dniem 17 marca 2016 r., czy zgodnie z obowiązującym prawem łotewskim likwidator miał prawo odwołać pełnomocnictwo udzielone temu adwokatowi i czy faktycznie je odwołał.

- 27 Po odnotowaniu w pkt 32 zaskarżonego postanowienia, że pełnomocnictwo to zostało udzielone przed wszczęciem postępowania likwidacyjnego i że nie kwestionuje się, iż „w tym dniu było to pełnomocnictwo udzielone przez osobę uprawnioną w rozumieniu regulaminu postępowania”, Sąd uznał, że likwidator miał zgodnie z prawem łotewskim uprawnienie do odwołania tego pełnomocnictwa, odrzucając, odpowiednio w pkt 35 i 36 zaskarżonego postanowienia, argumenty Trasta Komercbanka oparte na konflikcie interesów likwidatora i niemożności wniesienia przez niego skargi w imieniu tej instytucji, jak również na naruszeniu prawa Unii, a w szczególności prawa do skutecznej ochrony sądowej.
- 28 W pkt 46 tego postanowienia Sąd stwierdził, że adwokat, który wniósł skargę w imieniu Trasta Komercbanka, przedstawił pismo o odwołaniu jego pełnomocnictwa, podpisane przez likwidatora i datowane na dzień 31 marca 2016 r., które ten adwokat otrzymał, jak twierdził, pocztą elektroniczną w dniu 28 października 2016 r. W świetle tej okoliczności Sąd uznał w pkt 47 i 48 tego postanowienia, że adwokat nie może twierdzić, iż odwołanie jego pełnomocnictwa nie było skuteczne od tej daty, i że w konsekwencji nie posiadał on już pełnomocnictwa wydanego prawidłowo w imieniu Trasta Komercbanka.
- 29 W pkt 49 zaskarżonego postanowienia Sąd stwierdził, że warunków obowiązkowej reprezentacji osób prawnych, jako przesłanki dopuszczalności, należy przestrzegać aż do chwili zapadnięcia orzeczenia, pod rygorem umorzenia postępowania. Stwierdziwszy, że Trasta Komercbanka nie jest już reprezentowana przed nim przez właściwie umocowanego do tego celu adwokata, Sąd uznał w pkt 50 omawianego postanowienia, że należy umorzyć postępowanie w przedmiocie skargi wniesionej przez tę spółkę.
- 30 W trzeciej kolejności Sąd zbadał w pkt 52–72 zaskarżonego postanowienia, czy akcjonariusze Trasta Komercbanka mieli interes prawny i legitymację do zaskarżenia spornej decyzji.
- 31 Sąd, stwierdziwszy przede wszystkim, że owi skarżący, z powodu przeniesienia uprawnień zarządu Trasta Komercbanka na likwidatora, zostali pozbawieni praktycznej możliwości wykonywania swoich praw jako wspólnicy w zakresie obrony interesów tej spółki, orzekł w pkt 58 tego postanowienia, że wykazali oni w sposób wymagany prawem swój interes prawny.
- 32 Następnie Sąd stwierdził, że akcjonariusze Trasta Komercbanka nie byli adresatami spornej decyzji, jednak uznał, że tworzą oni grupę osób, które zostały zidentyfikowane lub były możliwe do zidentyfikowania w chwili wydania spornej decyzji i że decyzja ta dotyczyła ich w ich szczególnym charakterze akcjonariuszy Trasta Komercbanka, której zostało cofnięte zezwolenie. W pkt 63 tego postanowienia Sąd uznał zatem, że sporna decyzja dotyczy indywidualnie skarżących będących bezpośrednimi akcjonariuszami Trasta Komercbanka.
- 33 Wreszcie Sąd orzekł również w pkt 69 zaskarżonego postanowienia, że sporna decyzja dotyczy bezpośrednio skarżących, gdyż siła jej oddziaływania wpływa na moc i zakres ich praw. W pkt 66 i 67 tego postanowienia Sąd podkreślił zatem, że skutkiem tej decyzji było uniemożliwienie Trasta Komercbanka realizowania jej przedmiotu działalności i prowadzenia działalności gospodarczej, a w konsekwencji pozbawienie jej akcjonariuszy możliwości skutecznego korzystania z prawa do otrzymywania dywidend i z prawa głosu oraz uczestniczenia w zarządzaniu tą spółką.
- 34 Ponadto w pkt 70 tego postanowienia Sąd uznał, że skoro dopuszczalność skargi w odniesieniu do bezpośrednich akcjonariuszy Trasta Komercbanka została stwierdzona, nie ma potrzeby badania legitymacji procesowej I. Fursina, pośredniego akcjonariusza Trasta Komercbanka.
- 35 W związku z tym Sąd oddalił podniesiony przez EBC zarzut niedopuszczalności w zakresie dotyczącym akcjonariuszy Trasta Komercbanka.

Żądania stron i postępowanie przed Trybunałem

- 36 W odwołaniu w sprawie C-663/17 P EBC wnosi do Trybunału o:
- uchylenie zaskarżonego postanowienia w zakresie, w jakim stwierdza się w nim, że akcjonariusze Trasta Komercbanka, skarżący w postępowaniu przed Sądem, mieli interes prawny i legitymację procesową w toczącym się przed nim postępowaniu;
 - wydanie ostatecznego orzeczenia co do istoty sprawy i odrzucenie skargi tych akcjonariuszy jako niedopuszczalnej; oraz
 - obciążenie Trasta Komercbanka i jej akcjonariuszy kosztami postępowania.
- 37 W odwołaniu w sprawie C-665/17 P Komisja wnosi do Trybunału o:
- uchylenie zaskarżonego postanowienia w zakresie, w jakim oddalono w nim zarzut niedopuszczalności podniesiony w odniesieniu do skargi wniesionej przez akcjonariuszy Trasta Komercbanka;
 - odrzucenie skargi wniesionej przez tych akcjonariuszy jako niedopuszczalnej; oraz
 - obciążenie Trasta Komercbanka i jej akcjonariuszy kosztami postępowania.
- 38 W odwołaniu w sprawie C-669/17 P Trasta Komercbanka i jej akcjonariusze wnoszą do Trybunału o:
- uchylenie zaskarżonego postanowienia w zakresie, w jakim umorzono w nim postępowanie w przedmiocie skargi o stwierdzenie nieważności wniesionej przez Trasta Komercbanka;
 - stwierdzenie, że skarga o stwierdzenie nieważności wniesiona przez Trasta Komercbanka nie jest bezprzedmiotowa;
 - stwierdzenie, że skarga o stwierdzenie nieważności jest dopuszczalna;
 - przekazanie sprawy Sądowi do ponownego rozpoznania żądania stwierdzenia nieważności; oraz
 - obciążenie EBC kosztami postępowania, w tym kosztami postępowania odwoławczego.
- 39 W odpowiedziach na odwołania w sprawach C-663/17 P i C-665/17 P Trasta Komercbanka i jej akcjonariusze wnoszą do Trybunału o:
- oddalenie odwołań w tych sprawach;
 - uznanie ich skargi o stwierdzenie nieważności za dopuszczalną i stwierdzenie, że nie stała się ona bezprzedmiotowa; oraz
 - obciążenie, odpowiednio, EBC i Komisji kosztami postępowania.
- 40 W odpowiedzi na odwołanie w sprawie C-665/17 P EBC powtarza żądania przedstawione w swoim odwołaniu, zawarte w pkt 36 niniejszego wyroku.
- 41 W odpowiedzi na odwołanie w sprawie C-669/17 P EBC wnosi do Trybunału o oddalenie odwołania i obciążenie Trasta Komercbanka oraz jej akcjonariuszy kosztami postępowania.

- 42 Decyzją Prezesa Trybunału z dnia 13 marca 2018 r. sprawy C-663/17 P, C-665/17 P i C-669/17 P zostały połączone celem wspólnego przeprowadzenia ustnego etapu postępowania i wydania orzeczenia.
- 43 Postanowieniem prezesa Trybunału z dnia 25 kwietnia 2018 r. Komisja została dopuszczona, na swój wniosek, w charakterze interwenienta popierającego żądania EBC w sprawach C-663/17 P i C-669/17 P, w celu przedstawienia swoich uwag na rozprawie.

W przedmiocie odwołań

Uwagi wstępne

- 44 Należy zauważyć, że zarówno odwołanie w sprawie C-669/17 P, jak i pozostałe pisma procesowe złożone w imieniu Trasta Komercbanka i jej akcjonariuszy w sprawach C-663/17 P, C-665/17 P i C-669/17 P zostały podpisane przez O.H. Behrendsa. Reprezentował on również Trasta Komercbanka i jej akcjonariuszy na rozprawie przed Trybunałem, zaś w celu wykazania swojego statusu przedstawiciela Trasta Komercbanka powołał się na pełnomocnictwo do reprezentacji udzielone mu przez prezesa zarządu tej spółki w dniu 10 lutego 2016 r.
- 45 W pkt 46 i 47 zaskarżonego postanowienia Sąd uznał, że to pełnomocnictwo zostało odwołane pismem likwidatora z dnia 31 marca 2016 r., przesłanym zainteresowanemu adwokatowi pocztą elektroniczną w dniu 28 października 2016 r. Trasta Komercbanka i jej akcjonariusze podnoszą, że odwołanie to nie wywołało skutków i że O.H. Behrends jest nadal upoważniony do reprezentowania Trasta Komercbanka przed Sądem oraz przed Trybunałem.
- 46 Wynika z tego, że kwestia dopuszczalności odwołania w sprawie C-669/17 P w zakresie, w jakim zostało ono wniesione przez Trasta Komercbanka, oraz prawidłowości jego reprezentacji w sprawach C-663/17 P i C-665/17 P, jest nierozzerwalnie związana z przedmiotem odwołania w sprawie C-669/17 P, które należy zatem rozpatrzyć w pierwszej kolejności.

W przedmiocie odwołania w sprawie C-669/17 P

Argumentacja stron

- 47 Trasta Komercbanka i jej akcjonariusze kwestionują zarówno uzasadnienie przedstawione w pkt 46–48 zaskarżonego postanowienia, zgodnie z którym pełnomocnictwo udzielone ich adwokatowi przez zarząd Trasta Komercbanka zostało właściwie odwołane przez likwidatora tej ostatniej spółki, jak i konsekwencje wyciągnięte z tego przez Sąd w pkt 50 tego postanowienia, czyli umorzenie skargi wniesionej przez Trasta Komercbanka.
- 48 W odniesieniu do prawidłowości odwołania pełnomocnictwa podnoszą oni, że uznanie, iż obrona interesów Trasta Komercbanka w jakimkolwiek postępowaniu mającym na celu zakwestionowanie spornej decyzji jest wyłącznie zadaniem likwidatora, czyli osoby odpowiedzialnej za przeprowadzenie likwidacji tej spółki i zaproponowanej przez organ, który sam był źródłem wydania spornej decyzji przez EBC, jest niezgodne z prawem do skutecznej ochrony sądowej. Sąd naruszył więc nie tylko art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą praw podstawowych”), lecz także prawo łotewskie. W odniesieniu do likwidatora istnieje bowiem konflikt interesów, ponieważ prowadzenie likwidacji Trasta Komercbanka z natury rzeczy stoi w sprzeczności z utrzymaniem przez nią zezwolenia, do czego zmierza skarga o stwierdzenie nieważności spornej decyzji. Sąd nie uwzględnił jednak ogólnej zasady nieważności aktów prawnych wiążących się z wyraźnym konfliktem interesów.

- 49 EBC, do którego zasadniczo przyłączyła się Komisja w swoich uwagach przedstawionych na rozprawie, stwierdza, że Sąd słusznie uznał, iż to likwidator zapewnia obronę interesów Trasta Komercbanka. Według EBC prawo łotewskie reguluje kwestie ustalenia, kto jest właściwy do działania w imieniu Trasta Komercbanka.
- 50 Ponadto EBC, przyznając wprawdzie, że pełnomocnictwo udzielone adwokatowi, który wniósł skargę w imieniu Trasta Komercbanka, udzielone przez jego zarząd, było ważne w dniu jego ustanowienia, podkreśla, że po podpisaniu tego pełnomocnictwa właściwy sąd łotewski zarządził likwidację Trasta Komercbanka i wyznaczył likwidatora, który zgodnie z prawem łotewskim posiadał uprawnienia niezbędne do odwołania tego pełnomocnictwa.
- 51 EBC podnosi, że argument Trasta Komercbanka i jej akcjonariuszy, oparty na naruszeniu art. 47 karty praw podstawowych, należy odrzucić, ponieważ Trasta Komercbanka nie została pozbawiona prawa do wniesienia skutecznego środka prawnego przeciwko spornej decyzji, gdyż likwidator ma prawo wniesienia takiego środka w jej imieniu, jeżeli uzna to za stosowne. Argumentu, że likwidator został wyznaczony przez FKTK, też nie można uwzględnić, ponieważ został on wyznaczony przez właściwy sąd łotewski, a nie przez tę komisję lub EBC. Zdaniem EBC likwidator ma zarówno interes, jak i obowiązek zaskarżenia spornej decyzji, ponieważ wartość aktywów Trasta Komercbanka podlegających odzyskaniu może wzrosnąć, jeśli zakończy się to powodzeniem.

Ocena Trybunału

- 52 Na wstępie należy zauważyć, że odwołanie w sprawie C-669/17 P w zakresie, w jakim zostało wniesione przez pośredniego i bezpośrednich akcjonariuszy Trasta Komercbanka, a mianowicie I. Fursina oraz I. Buimistersa, C & R Invest, Figon, GCK Holding Netherlands i Rikam Holding, należy odrzucić jako niedopuszczalne.
- 53 Jak bowiem wskazano w pkt 35 niniejszego wyroku, w zaskarżonym postanowieniu Sąd orzekł, że skarga wniesiona przez te strony była dopuszczalna, i oddalił zarzut niedopuszczalności podniesiony przez EBC w odniesieniu do nich. Wynika z tego, że nie ma miejsca sytuacja, iż żądania tych stron nie zostały w całości lub w części uwzględnione w rozumieniu art. 56 akapit drugi zdanie pierwsze statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, a w związku z tym wniesienie przez nie odwołania od zaskarżonego postanowienia nie jest dopuszczalne.
- 54 W odniesieniu do tego odwołania w zakresie, w jakim zostało ono wniesione przez Trasta Komercbanka, należy przypomnieć, że Unia Europejska jest Unią prawa, w której instytucje podlegają kontroli zgodności wydanych przez nie aktów w szczególności z traktatem FUE oraz ogólnymi zasadami prawa, jako że traktat ten ustanawia zupełny system środków prawnych i procedur w celu powierzenia Trybunałowi kontroli zgodności z prawem aktów instytucji Unii (zob. podobnie wyroki: z dnia 23 kwietnia 1986 r., *Les Verts/Parlament*, 294/83, EU:C:1986:166, pkt 23; z dnia 29 czerwca 2010 r., *E i F*, C-550/09, EU:C:2010:382, pkt 44; z dnia 30 maja 2017 r., *Safa Nicu Sepahan/Rada*, C-45/15 P, EU:C:2017:402, pkt 35). Jednostki muszą zatem mieć możliwość korzystania ze skutecznej ochrony sądowej praw przysługujących im na podstawie porządku prawnego Unii (wyrok z dnia 18 stycznia 2007 r., *PKK i KNK/Rada*, C-229/05 P, EU:C:2007:32, pkt 109 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 55 W tym względzie należy przypomnieć, że zasada skutecznej ochrony sądowej praw przysługujących jednostkom na podstawie prawa Unii, do której odnosi się również art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE, stanowi ogólną zasadę prawa Unii wynikającą ze wspólnych tradycji konstytucyjnych państw członkowskich. Zasada ta została również zapisana w art. 6 i 13 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisanej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r. Jest ona

obecnie potwierdzona w art. 47 karty praw podstawowych [wyroki: z dnia 27 lutego 2018 r., Associação Sindical dos Juizes Portugueses, C-64/16, EU:C:2018:117, pkt 35; z dnia 24 czerwca 2019 r., Komisja/Polska (niezawisłość Sądu Najwyższego), C-619/18, EU:C:2019:531, pkt 49].

- 56 Skuteczną ochronę sądową osoby prawnej takiej jak Trasta Komercbanka, której zezwolenie zostało cofnięte decyzją instytucji Unii, takiej jak EBC, przyjętą na podstawie aktu Unii, takiego jak rozporządzenie nr 1024/2013, zapewnia przysługujące jej na podstawie art. 263 akapit czwarty TFUE prawo do wniesienia skargi o stwierdzenie nieważności tej decyzji do sądu Unii.
- 57 Aby wniesienie takiej skargi było dopuszczalne, konieczne jest wykazanie, że dana osoba rzeczywiście podjęła decyzję o wniesieniu skargi i że adwokaci, którzy utrzymują, że ją reprezentują, zostali rzeczywiście umocowani w tym celu (zob. podobnie wyrok z dnia 18 stycznia 2007 r., PKK i KNK/Rada, C-229/05 P, EU:C:2007:32, pkt 113 i przytoczone tam orzecznictwo). Po to, by upewnić się, że tak właśnie jest, art. 51 § 3 regulaminu postępowania przed Sądem nakłada na adwokatów, jeżeli strona, którą reprezentują, jest osobą prawną prawa prywatnego, obowiązek przedstawienia w sekretariacie Sądu pełnomocnictwa udzielonego przez tę stronę, zaś nieprzedstawienie tego pełnomocnictwa może wywołać zgodnie z § 4 tego artykułu formalną niedopuszczalność skargi.
- 58 W przypadku instytucji kredytowej utworzonej jako osoba prawna podlegająca prawu państwa członkowskiego, takiej jak Trasta Komercbanka, w braku przepisów prawa Unii w tej dziedzinie, to, jakie organy tej osoby prawnej są uprawnione do podejmowania decyzji, o których mowa w poprzednim punkcie, należy ustalać zgodnie z prawem tego państwa.
- 59 Jednak, jak już podkreślił Trybunał, autonomia przysługująca państwom członkowskim w tym zakresie ograniczona jest przez spoczywający na nich obowiązek, polegający w szczególności na zapewnieniu poszanowania prawa do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu, zapisanego w art. 47 karty praw podstawowych (wyrok z dnia 8 listopada 2016 r., Lesoochránárske zoskupenie VLK, C-243/15, EU:C:2016:838, pkt 65 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 60 Tymczasem prawo osoby prawnej, takiej jak Trasta Komercbanka, do skutecznego środka zaskarżenia do sądów Unii zostałoby naruszone, gdyby na mocy prawa danego państwa członkowskiego likwidator właściwy do podejmowania takich decyzji był wyznaczony na wniosek organu krajowego, który uczestniczył w przyjęciu aktu niekorzystnego dla danej osoby prawnej i prowadzącego do postawienia jej w stan likwidacji. Biorąc pod uwagę zaufanie, którego istnienie wymagane jest przy takiej procedurze mianowania między tym organem a wyznaczonym likwidatorem, oraz fakt, że zadaniem likwidatora jest przeprowadzenie ostatecznej likwidacji osoby prawnej postawionej w stan likwidacji, istnieje ryzyko, że likwidator będzie unikał w ramach postępowania sądowego zakwestionowania aktu przyjętego przez sam ten organ lub z jego pomocą, który to akt doprowadził do postawienia danej osoby prawnej w stan likwidacji.
- 61 Jest to tym bardziej prawdopodobne, jeżeli likwidator danej osoby prawnej może zostać zwolniony przez ten sam organ lub na jego wniosek w przypadku stwierdzenia nieważności, w następstwie skargi, której wniesienie lub utrzymanie zależy od jego własnej decyzji, aktu Unii przyjętego z pomocą tego organu, który doprowadził do postawienia jej w stan likwidacji.
- 62 Jak podniosła w istocie rzecznik generalna w pkt 75–77 opinii, sytuacje takie jak te opisane w pkt 60 i 61 niniejszego wyroku, jako że wiążą się z konfliktem interesów, mogą naruszać prawo danej osoby prawnej do skutecznego środka prawnego (zob. podobnie wyrok ETPC z dnia 24 listopada 2005 r. w sprawie Capital Bank AD przeciwko Bułgarii, CE:ECHR:2005:1124JUD004942999, §§ 117, 118).
- 63 W niniejszej sprawie z pkt 32 zaskarżonego postanowienia wynika, że pełnomocnictwo przedstawione przez adwokata, który wniósł skargę do Sądu w imieniu Trasta Komercbanka, zostało udzielone przez osobę, która w dniu wystawienia tego pełnomocnictwa była do tego celu upoważniona.

- 64 Jednakże, jak zauważono w pkt 5 i 34 tego postanowienia, właściwy sąd łotewski zarządził likwidację Trasta Komercbanka po wystawieniu tego pełnomocnictwa, w dniu 14 marca 2016 r., na wniosek FKTK, na podstawie przepisów prawa łotewskiego przewidujących likwidację instytucji kredytowej, której zezwolenie zostało cofnięte. Na podstawie tych samych przepisów sąd ten wyznaczył likwidatora zaproponowanego przez FKTK. Wspomniany sąd oddalił również wniosek Trasta Komercbanka o utrzymanie uprawnień jej dawnego zarządu do reprezentowania jej w sprawie, w szczególności, zaskarżenia spornej decyzji do sądu Unii.
- 65 Z pkt 6 i 46 tego postanowienia wynika również, że likwidator Trasta Komercbanka, po tym, jak sam został powołany, odwołał wszystkie pełnomocnictwa udzielone przez tę spółkę, w tym pełnomocnictwo adwokata, który wniósł skargę w imieniu Trasta Komercbanka do Sądu, a który dowiedział się o swym odwołaniu nie później niż w dniu 28 października 2016 r., czyli w dniu, od którego to odwołanie należy uznać za skuteczne.
- 66 Sąd uznał zatem w pkt 48–50 zaskarżonego postanowienia, że adwokat ten nie posiada już pełnomocnictwa należycie udzielonego przez tę spółkę w rozumieniu art. 51 § 3 regulaminu postępowania przed Sądem i że w związku z tym należy umorzyć postępowanie w przedmiocie jej skargi.
- 67 W tym celu Sąd oddalił w pkt 35 tego postanowienia argument Trasta Komercbanka oparty na konflikcie interesów likwidatora, uznawszy, że skoro właściwy sąd łotewski odrzucił wniosek Trasta Komercbanka o zachowanie uprawnień przedstawicielskich jej zarządu, argument ten prawdopodobnie nie mógł podważyć istnienia, na podstawie prawa łotewskiego, uprawnienia likwidatora Trasta Komercbanka do odwołania pełnomocnictwa udzielonego wcześniej jej adwokatowi.
- 68 W pkt 36 tego postanowienia Sąd dodał, że „w każdym razie [...] stosowanie prawa łotewskiego nie prowadzi do naruszenia prawa Unii, a w szczególności prawa do skutecznej ochrony sądowej”, ponieważ to stosowanie nie prowadzi do pozbawienia środka odwoławczego banków, którym cofnięto zezwolenie, tylko do powierzenia odpowiedzialności za ten środek odwoławczy likwidatorowi.
- 69 Uzasadnienie przedstawione przez Sąd w pkt 35 i 36 zaskarżonego postanowienia jest obarczone naruszeniem prawa.
- 70 Jak bowiem wynika z pkt 60 niniejszego wyroku, okoliczność, o której mowa w pkt 35 zaskarżonego postanowienia, że likwidator miał zgodnie z prawem łotewskim prawo do odwołania pełnomocnictwa wydanego adwokatowi Trasta Komercbanka w celu wniesienia skargi do sądu Unii na sporną decyzję, nie jest wystarczająca, aby uzasadnić uznanie takiego odwołania pełnomocnictwa przez sędziego Unii, jeżeli narusza to, w szczególności z powodów wskazanych w pkt 61 i 62 niniejszego wyroku, zapisane w art. 47 karty praw podstawowych prawo Trasta Komercbanka do skutecznej ochrony sądowej.
- 71 Likwidacja Trasta Komercbanka jest, na podstawie mających zastosowanie przepisów łotewskich, konsekwencją cofnięcia jej zezwolenia w drodze spornej decyzji, więc stwierdzenie nieważności tej ostatniej w następstwie skargi Trasta Komercbanka może prowadzić do cofnięcia decyzji nakazującej likwidację tej instytucji, a w konsekwencji decyzji o powołaniu likwidatora.
- 72 Należy zaś zauważyć, że, jak to wynika z art. 322 kodeksu handlowego, zadania powierzone likwidatorowi osoby prawnej, takiej jak Trasta Komercbanka, nie są takie same, jak te zwykle powierzane osobie zarządzającej taką osobą prawną, gdyż jedynym celem likwidatora jest ściągnięcie wierzytelności, sprzedaż aktywów i spłata wierzycieli w celu doprowadzenia do całkowitego zaprzestania działalności przez tę osobę.

- 73 Ponadto Sąd nie wziął pod uwagę faktu, podnoszonego przez Trasta Komercbanka, że na podstawie art. 377 ust. 2 kodeksu postępowania cywilnego likwidator został powołany na wniosek FKTK i że zgodnie z art. 387 ust. 2 tego kodeksu FKTK może wnioskować o odwołanie likwidatora, jeżeli nie będzie miała już do niego zaufania.
- 74 Tymczasem, choć FKTK nie jest ani organem, który wydał sporną decyzję, ani pozwaną przed Sądem, gdyż to EBC posiada obie te cechy, to jednak FKTK uczestniczyła w wydaniu spornej decyzji, która została wydana na jej wniosek. Zważywszy na zadania powierzone mu na podstawie prawa łotewskiego, w odniesieniu do likwidatora ma miejsce konflikt interesów, ponieważ zaskarżenie przed sądem Unii cofnięcia zezwolenia reprezentowanej przez niego osoby prawnej mogłoby sprawić, że – wbrew temu zadaniu – pozbawiłoby postępowanie likwidacyjne tej osoby wszelkich podstaw prawnych.
- 75 Jak wskazano w pkt 60–62 niniejszego wyroku, z istnienia takich powiązań między FKTK i likwidatorem oraz roli, jaką FKTK odegrała w wydaniu spornej decyzji, wynika, że odpowiedzialność za ewentualne odwołanie pełnomocnictwa udzielonego adwokatowi Trasta Komercbanka w celu wniesienia skargi do sądu Unii na tę decyzję nie może zostać powierzona wspomnianemu likwidatorowi bez naruszenia prawa Trasta Komercbanka do skutecznej ochrony sądowej w rozumieniu art. 47 karty praw podstawowych.
- 76 Stwierdzenie to znajduje ponadto poparcie w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. W swoim orzeczeniu z dnia 9 września 2004 r., *Capital Bank AD przeciwko Bułgarii* (CE:EKPC:2004:0909DEC004942999), dotyczącym instytucji bankowej reprezentowanej przez likwidatorów, stwierdził on bowiem, że należy uznać prawo poprzedniego zarządu tej instytucji bankowej do wniesienia do niego indywidualnej skargi w rozumieniu art. 34 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisanej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r., w przypadku gdy w stosunku do likwidatorów ma miejsce konflikt interesów, który sprawia, że wykonywanie tego prawa przez instytucję, której reprezentowanie jest ich zadaniem, staje się teoretyczne i iluzoryczne.
- 77 Oceny tej nie podważają względy wskazane przez Sąd w pkt 36 zaskarżonego postanowienia. Choć oczywiście przeniesienie na likwidatora, na podstawie prawa łotewskiego, odpowiedzialności za podjęcie decyzji w przedmiocie wniesienia lub podtrzymania skargi na decyzję o cofnięciu zezwolenia, takiej jak sporna decyzja, co do zasady nie oznacza naruszenia prawa do skutecznej ochrony sądowej, to jednak inaczej rzecz się ma, jeżeli w stosunku do osoby, na którą przeniesiono tę odpowiedzialność, w odniesieniu do decyzji o wniesieniu lub podtrzymaniu takiej skargi ma miejsce konflikt interesów.
- 78 Z uwagi na powyższe należy stwierdzić, że Sąd naruszył prawo, orzekając w pkt 35 i 36 zaskarżonego postanowienia, że zastosowanie prawa łotewskiego nie prowadziło, wbrew wysuwany przez Trasta Komercbanka argumentom uzasadniającym utrzymanie uprawnień jej dawnego zarządu, do naruszenia prawa tej spółki do skutecznej ochrony sądowej, oraz dochodząc w pkt 47 i 48 tego postanowienia do wniosku, że adwokat, który wniósł do niego skargę w imieniu Trasta Komercbanka, nie ma już pełnomocnictwa należycie udzielonego w imieniu tej spółki przez upoważnioną do tego osobę, gdyż wydane mu pierwotnie pełnomocnictwo zostało odwołane przez jej likwidatora. Zważywszy bowiem na względy przedstawione w pkt 70–77 niniejszego wyroku, Sąd nie mógł uwzględnić tego odwołania pełnomocnictwa, gdyż naruszało ono prawo Trasta Komercbanka do skutecznej ochrony sądowej, zapisane w art. 47 karty praw podstawowych.
- 79 W konsekwencji odwołanie Trasta Komercbanka w sprawie C-669/17 P należy uznać za dopuszczalne i zasadne, a zaskarżone postanowienie uchylić w zakresie, w jakim Sąd umorzył postępowanie w przedmiocie skargi wniesionej przez Trasta Komercbanka.

W przedmiocie skargi Trasta Komercbanka do Sądu

- 80 Zgodnie z art. 61 akapit pierwszy statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, jeżeli odwołanie jest zasadne, Trybunał uchyla orzeczenie Sądu. Może on wówczas wydać orzeczenie ostateczne w sprawie, jeśli stan postępowania na to pozwala.
- 81 W niniejszej sprawie Trybunał posiada niezbędne dane do wydania ostatecznego rozstrzygnięcia w przedmiocie dopuszczalności skargi Trasta Komercbanka.
- 82 Z powodów przedstawionych w pkt 54–61 i 70–77 niniejszego wyroku zarzut niedopuszczalności podniesiony przez EBC w zakresie, w jakim dotyczy skargi Trasta Komercbanka, należy odrzucić jako bezzasadny.
- 83 Trybunał stwierdza natomiast, że nie jest w stanie sam orzec co do istoty skargi wniesionej przez Trasta Komercbanka. W tym celu należy zatem przekazać niniejszą sprawę do rozpoznania przez Sąd.

W sprawie odwołań w sprawach C-663/17 P i C-665/17 P

W przedmiocie dopuszczalności odwołania w sprawie C-663/17 P

- 84 Trasta Komercbanka i jej akcjonariusze podnoszą, że żądania odwołania wniesionego przez EBC w sprawie C-663/17 P nie zmierzają do uchylenia, w całości lub w części, orzeczenia Sądu w brzmieniu wynikającym z sentencji zaskarżonego postanowienia, czego wymaga art. 169 regulaminu postępowania Trybunału, lecz do uchylenia niektórych punktów uzasadnienia tego postanowienia. Zdaniem Trasta Komercbanka i jej akcjonariuszy żądania takie nie powinny zostać dopuszczone, podobnie jak żądania wydania przez Trybunał ostatecznego rozstrzygnięcia co do istoty sprawy, ponieważ dotychczas Sąd orzekł jedynie w przedmiocie dopuszczalności wniesionej do niego skargi.
- 85 Nie można przyjąć tej argumentacji.
- 86 Po pierwsze, w zarzucie pierwszym odwołania EBC wyraźnie wnosi się o uchylenie pkt 2 sentencji zaskarżonego postanowienia. Po drugie, w zarzucie drugim odwołania EBC wnosi do Trybunału w istocie, w sposób dopuszczalny na podstawie art. 170 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem, o uwzględnienie żądań przedstawionych przez siebie w pierwszej instancji, w których zmierza do odrzucenia skargi akcjonariuszy Trasta Komercbanka jako niedopuszczalnej.
- 87 W związku z tym odwołanie wniesione przez EBC w sprawie C-663/17 P jest dopuszczalne.

Co do istoty odwołań w sprawach C-663/17 P i C-665/17 P

- 88 Na poparcie odwołania w sprawie C-663/17 P EBC podnosi co do istoty trzy zarzuty. Zarzut pierwszy dotyczy naruszenia prawa przez Sąd poprzez uznanie istnienia interesu prawnego we wniesieniu skargi na sporną decyzję przez akcjonariuszy Trasta Komercbanka. W zarzucie drugim EBC podnosi, że Sąd niesłusznie uznał, iż sporna decyzja dotyczyła tych akcjonariuszy indywidualnie w rozumieniu art. 263 akapit czwarty TFUE. Zarzut trzeci dotyczy naruszenia prawa, którego miałby dopuścić się Sąd poprzez uznanie, że decyzja ta dotyczy tych akcjonariuszy bezpośrednio w rozumieniu tego przepisu.
- 89 Na poparcie odwołania w sprawie C-665/17 P Komisja podnosi dwa zarzuty. Zarzut pierwszy dotyczy naruszenia art. 263 TFUE ze względu na to, że Sąd niesłusznie uznał istnienie interesu prawnego akcjonariuszy Trasta Komercbanka. Zarzut drugi dotyczy naruszenia art. 263 akapit czwarty TFUE i składa się z dwóch części dotyczących naruszenia prawa, którego dopuścił się Sąd, uznając, że decyzja ta dotyczyła akcjonariuszy, po pierwsze, indywidualnie, a po drugie – bezpośrednio.

90 Najpierw należy rozpatrzyć łącznie trzeci zarzut odwołania w sprawie C-663/17 P i drugą część zarzutu drugiego odwołania w sprawie C-665/17 P.

– *Argumentacja stron*

- 91 EBC i Komisja podnoszą, że sporna decyzja, która nie narusza istoty praw akcjonariuszy Trasta Komercbanka, nie dotyczy ich bezpośrednio. Jedynie w odniesieniu do Trasta Komercbanka, której zezwolenie na działalność jako instytucji kredytowej zostało cofnięte, można uznać, że ta decyzja dotyczyła jej bezpośrednio. Decyzja ta wywarła tym samym bezpośrednie skutki prawne jedynie wobec Trasta Komercbanka. Jej akcjonariusze sami nie posiadali zezwolenia bankowego, a zatem nie mogli utrzymywać, że cofnięcie takiego zezwolenia dotyczyło ich osobiście. Poprzez orzeczenie w zaskarżonym postanowieniu, że decyzja ta dotyczy bezpośrednio akcjonariuszy Trasta Komercbanka ze względu na siłę jej oddziaływania na ich sytuację, Sąd błędnie zastosował swoje własne orzecznictwo.
- 92 EBC i Komisja utrzymują, że należy odróżnić interes gospodarczy spółki od interesu jej akcjonariuszy, gdyż nie mają oni praw do aktywów spółki. Cofnięcie zezwolenia Trasta Komercbanka miało z pewnością skutki gospodarcze dla jej akcjonariuszy, lecz nie wpłynęło na ich sytuację prawną. W celu ustalenia, czy decyzja o cofnięciu zezwolenia dotyczy bezpośrednio tych akcjonariuszy w rozumieniu art. 263 akapit czwarty TFUE, nie należy brać pod uwagę tego wpływu gospodarczego, niezależnie od jego znaczenia. Kryterium wynikające z jakościowej oceny skutków aktu byłoby sprzeczne z brzmieniem i celami art. 263 akapit czwarty TFUE.
- 93 Ponadto sporna decyzja nie miała żadnych skutków prawnych w odniesieniu do prawa akcjonariuszy Trasta Komercbanka do otrzymywania dywidend.
- 94 Błędem byłoby również stwierdzenie, że cofnięcie Trasta Komercbanka zezwolenia na prowadzenie działalności bankowej uniemożliwia jej realizację jej przedmiotu działalności i prowadzenie działalności gospodarczej. Takie cofnięcie zezwolenia nie uniemożliwiło Trasta Komercbanka prowadzenia innej działalności gospodarczej, po zmianie, w stosownym razie, jej statutu.
- 95 EBC i Komisja podnoszą, że sporna decyzja nie miała również wpływu na strukturę Trasta Komercbanka ani na jej wewnętrzne zarządzanie. Orzeczenie nakazujące likwidację Trasta Komercbanka być może miało na nie wpływ, ale zostało ono wydane na podstawie prawa łotewskiego, a nie prawa Unii, niewymagającego likwidacji instytucji kredytowej, której zezwolenie zostało cofnięte. W tym względzie Sąd nie dokonał jednak rozróżnienia między sporną decyzją a orzeczeniem nakazującym likwidację Trasta Komercbanka.
- 96 Trasta Komercbanka i jej akcjonariusze uważają z kolei, że sytuacja wspomnianych akcjonariuszy nie jest porównywalna z sytuacją akcjonariuszy mniejszościowych spółki handlowej. Akcjonariusze Trasta Komercbanka posiadają zdecydowaną większość akcji tej spółki. Ponadto Sąd uznał już, że akcjonariusz większościowy ma prawo zaskarżyć decyzję skierowaną do spółki, której akcje posiada, na podstawie samych tylko skutków gospodarczych, jakie ta decyzja wywiera w odniesieniu do tego akcjonariusza.
- 97 Ich zdaniem wykładnia, zgodnie z którą należy brać pod uwagę wyłącznie skutki prawne, a nie skutki gospodarcze aktu, w celu ustalenia, czy akt ten dotyczy bezpośrednio i indywidualnie danej osoby w rozumieniu art. 263 akapit czwarty TFUE, nie znajduje poparcia w orzecznictwie. Przeciwnie, w sprawach dotyczących pomocy państwa oraz w sprawach dotyczących koncentracji przedsiębiorstw sądy Unii uznawały interes prawny osób konkurujących z adresatem aktu wyłącznie na podstawie gospodarczych konsekwencji tego aktu dla tych osób.

- 98 Ponadto sporna decyzja miała bezpośredni i indywidualny wpływ na akcjonariuszy Trasta Komercbanka, ponieważ pozbawiła ich możliwości podjęcia decyzji o utworzeniu oddziału Trasta Komercbanka w innym państwie członkowskim na podstawie jego łotewskiego zezwolenia na prowadzenie działalności bankowej. Pozbawiła ich również, zgodnie z prawem łotewskim, możliwości podjęcia decyzji o dobrowolnej likwidacji spółki i samodzielnego wyznaczenia likwidatora. Ponadto akcjonariusze Trasta Komercbanka zostali wskazani z nazwiska i nazwy w spornej decyzji i zaakceptowani jako partnerzy rozmów w trakcie postępowania prowadzącego do jej wydania, na takich samych zasadach jak osoby uprawnione do reprezentacji prawnej Trasta Komercbanka.
- 99 Trasta Komercbanka i jej akcjonariusze dodają, że konsekwencje stosowania prawa krajowego należy przy ocenie interesu prawnego skarżącego uwzględnić zgodnie z art. 263 TFUE. W tym względzie podkreślają, że zgodnie z prawem łotewskim likwidacja Trasta Komercbanka jest automatyczną konsekwencją cofnięcia jej zezwolenia oraz że ani FKTK, ani łotewski sąd, który zarządził tę likwidację, nie dysponowały żadną swobodą uznania w tej sprawie.
- 100 W każdym razie wymóg, zgodnie z którym akcjonariusze spółki powinni podnieść odrębny interes w stwierdzeniu nieważności aktu skierowanego do spółki, w której posiadają akcje, nie ma zastosowania w przypadku takim jak w niniejszej sprawie, w którym akcjonariusze danej spółki, mimo posiadania większości akcji, nie są w stanie skorzystać ze swojego prawa do zobowiązania spółki do wniesienia skargi.
- 101 Wreszcie, Trasta Komercbanka i jej akcjonariusze twierdzą, że interes prawny akcjonariuszy Trasta Komercbanka jest niezależny od wyniku odwołania w sprawie C-669/17 P.

– Ocena Trybunału

- 102 W tym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z art. 263 akapit czwarty TFUE osoba fizyczna lub prawna może wnieść skargę na decyzję skierowaną do innej osoby wyłącznie w sytuacji, gdy decyzja ta dotyczy jej bezpośrednio i indywidualnie.
- 103 Z utrwalonego orzecznictwa Trybunału, przytoczonego również przez Sąd w pkt 64 zaskarżonego postanowienia, wynika, iż przesłanka wymagająca, by decyzja będąca przedmiotem skargi, takiej jak ta przewidziana w art. 263 akapit czwarty TFUE, dotyczyła bezpośrednio danej osoby fizycznej lub prawnej, wymaga kumulatywnego spełnienia dwóch kryteriów, a mianowicie, aby sporny środek, po pierwsze, wywierał bezpośredni wpływ na sytuację prawną jednostki, a po drugie, nie pozostawiał żadnego zakresu uznania adresatom, którzy są zobowiązani do jego wykonania, mającego charakter czysto automatyczny i wynikającego z samych uregulowań Unii, bez potrzeby stosowania innych przepisów pośrednich (zob. w szczególności wyroki: z dnia 22 marca 2007 r., Regione Siciliana/Komisja, C-15/06 P, EU:C:2007:183, pkt 31; z dnia 13 października 2011 r., Deutsche Post i Niemcy/Komisja, C-463/10 P i C-475/10 P, EU:C:2011:656, pkt 66; a także z dnia 6 listopada 2018 r., Scuola Elementare Maria Montessori/Komisja, Komisja/Scuola Elementare Maria Montessori i Komisja/Ferracci, od C-622/16 P do C-624/16 P, EU:C:2018:873, pkt 42).
- 104 W tym względzie należy zauważyć, że w drodze spornej decyzji cofnięto zezwolenie Trasta Komercbanka jako instytucji kredytowej i w konsekwencji miała ona bezpośredni wpływ na sytuację prawną tej spółki, która po wydaniu decyzji przestała być uprawniona do dalszego prowadzenia działalności jako instytucja kredytowa. Uprawnienie to zostało nadane samej spółce Trasta Komercbanka, a nie osobiście jej akcjonariuszom.
- 105 Niemniej jednak Sąd uznał, na podstawie argumentów przedstawionych w pkt 66–68 zaskarżonego postanowienia, że sporna decyzja dotyczyła również bezpośrednio akcjonariuszy Trasta Komercbanka.

- 106 Jak bowiem wynika z pkt 67 tego postanowienia, Sąd oparł swoją ocenę na „sile oddziaływania” skutków spornej decyzji, która „siłą rzeczy” wpłynęła „na moc i zakres” praw akcjonariuszy Trasta Komercbanka. Po pierwsze, prawo akcjonariuszy do otrzymywania dywidend spółki, „która przestała być uprawniona do prowadzenia działalności gospodarczej”, stało się „siłą rzeczy iluzoryczne”. Po drugie, w zakresie, w jakim sporna decyzja skutkowała „zakazem realizowania przez Trasta Komercbanka jej przedmiotu działalności”, wykonywanie przez akcjonariuszy ich prawa głosu lub prawa do udziału w zarządzaniu tą spółką stało się „w istocie formalne”.
- 107 To uzasadnienie jest obarczone wadą naruszenia prawa.
- 108 Po pierwsze, obierając błędne kryterium, oparte na „sile oddziaływania” skutków spornej decyzji, Sąd nie dokonał, co powinien był uczynić, ustalenia, czy decyzja ta mogła mieć bezpośrednie skutki dla sytuacji prawnej akcjonariuszy Trasta Komercbanka.
- 109 Po drugie, jak słusznie wskazują EBC i Komisja, Sąd niesłusznie wziął pod uwagę skutki gospodarcze, a nie skutki prawne spornej decyzji dla sytuacji akcjonariuszy Trasta Komercbanka (zob. podobnie wyrok z dnia 28 lutego 2019 r., Rada/Growth Energy i Renewable Fuels Association, C-465/16 P, EU:C:2019:155, pkt 81 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 110 Tymczasem sporna decyzja nie miała wpływu na prawo akcjonariuszy do otrzymywania dywidend i uczestniczenia w zarządzaniu Trasta Komercbanka jako spółką prawa łotewskiego.
- 111 Wprawdzie w następstwie cofnięcia zezwolenia Trasta Komercbanka nie jest już w stanie prowadzić działalności jako instytucja kredytowa, a co za tym idzie, jej zdolność do wypłaty dywidendy akcjonariuszom jest niepewna, jednakże negatywny skutek tego cofnięcia ma charakter gospodarczy, ponieważ sporna decyzja w niczym nie narusza prawa akcjonariuszy do otrzymywania dywidend, jak również ich prawa do udziału w zarządzaniu tą spółką, przy zmianie w stosownym razie celu działalności spółki.
- 112 Powyższych rozważań nie podważają argumenty Trasta Komercbanka i jej akcjonariuszy streszczone w pkt 97 niniejszego wyroku, zaczerpnięte z orzecznictwa sądów Unii w dziedzinie pomocy państwa i koncentracji przedsiębiorstw. Tym samym uznanie, że akt Unii należący do tych dziedzin może dotyczyć bezpośrednio niektórych konkurentów adresatów tego aktu, nie ma uzasadnienia w czysto gospodarczych skutkach danego aktu dla ich sytuacji, lecz w okoliczności, że ten akt ma wpływ na sytuację prawną tychże konkurentów, w szczególności zaś na ich prawo, wynikające z postanowień traktatu FUE, do tego, by nie byli narażeni na zakłócenia konkurencji (zob. podobnie wyrok z dnia 6 listopada 2018 r., Scuola Elementare Maria Montessori/Komisja, Komisja/Scuola Elementare Maria Montessori i Komisja/Ferracci, od C-622/16 P do C-624/16 P, EU:C:2018:873, pkt 43).
- 113 Jeśli chodzi o likwidację Trasta Komercbanka w następstwie spornej decyzji, to rzeczywiście okoliczność ta miała bezpośredni wpływ na prawo akcjonariuszy Trasta Komercbanka do udziału w zarządzaniu tą spółką, ponieważ jej zarząd został powierzony likwidatorowi orzeczeniem nakazującym likwidację.
- 114 Jednakże likwidacja Trasta Komercbanka nie stanowi „czysto automatycznego i wynikającego z samych uregulowań Unii” wykonania spornej decyzji w rozumieniu orzecznictwa przywołanego w pkt 103 niniejszego wyroku. Przepisy Unii nie przewidują bowiem postawienia w stan likwidacji instytucji kredytowej, której zezwolenie zostało cofnięte. Likwidacja została orzeczona przez sąd łotewski na podstawie prawa łotewskiego, czyli „innych przepisów pośrednich” w rozumieniu tego orzecznictwa.
- 115 Wynika z tego, że Sąd błędnie uznał, iż sporna decyzja dotyczy bezpośrednio akcjonariuszy Trasta Komercbanka w rozumieniu art. 263 akapit czwarty TFUE.

116 W świetle powyższego należy uwzględnić zarzut trzeci w sprawie C-663/17 P i drugą część zarzutu drugiego w sprawie C-665/17 P oraz, bez konieczności badania pozostałych zarzutów, uchylić zaskarżone postanowienie w zakresie, w jakim oddalono w nim zarzut niedopuszczalności wniesiony przez EBC w odniesieniu do skargi wniesionej przez akcjonariuszy Trasta Komercbanka.

W przedmiocie skargi wniesionej do Sądu przez akcjonariuszy Trasta Komercbanka

117 Zgodnie z art. 61 akapit pierwszy statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, jeżeli odwołanie jest zasadne, Trybunał uchyli orzeczenie Sądu. Może on wydać orzeczenie ostateczne w sprawie, jeśli stan postępowania na to pozwala.

118 W niniejszej sprawie Trybunał dysponuje niezbędnymi danymi w celu ostatecznego rozstrzygnięcia kwestii dopuszczalności skargi wniesionej przez akcjonariuszy Trasta Komercbanka.

119 Z powodów przedstawionych w pkt 108–114 niniejszego wyroku należy uznać, że sporna decyzja nie dotyczy bezpośrednio akcjonariuszy Trasta Komercbanka. W konsekwencji zarzut niedopuszczalności EBC w zakresie, w jakim dotyczy skargi wniesionej przez tych akcjonariuszy, należy uwzględnić, a w konsekwencji skargę należy odrzucić jako niedopuszczalną.

W przedmiocie kosztów

120 Zgodnie z art. 184 § 2 regulaminu postępowania przed Trybunałem, jeżeli odwołanie jest bezzasadne lub jest zasadne i Trybunał wydaje orzeczenie kończące postępowanie w sprawie, rozstrzyga on również o kosztach.

121 Zgodnie z art. 138 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem, mającym zastosowanie do postępowania odwoławczego na podstawie art. 184 § 1 tego regulaminu, kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę.

122 Ponieważ EBC i Komisja wniosły o obciążenie Trasta Komercbanka i jej akcjonariuszy kosztami postępowania, a oni przegrali sprawy C-663/17 P i C-665/17 P, należy ich obciążyć ich własnymi kosztami oraz kosztami poniesionymi przez EBC i Komisję w związku z tymi odwołaniami. Ponadto, ponieważ akcjonariusze Trasta Komercbanka przegrali sprawę ze skargi przed Sądem, zgodnie z żądaniem EBC należy ich obciążyć ich własnymi kosztami oraz kosztami poniesionymi przez EBC w ramach postępowania w pierwszej instancji dotyczącego skargi wniesionej przez tych akcjonariuszy.

123 Ponadto, zgodnie z art. 140 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem, instytucje Unii, które przystąpiły do sprawy w charakterze interwenienta, pokrywają własne koszty.

124 Komisja, jako interwenient w sprawie C-663/17 P, pokrywa własne koszty w tej sprawie.

125 Wreszcie należy orzec, że rozstrzygnięcie o kosztach w sprawie C-669/17 P nastąpi w orzeczeniu kończącym postępowanie w tej sprawie, gdyż zostaje ona przekazana do ponownego rozpoznania przez Sąd.

Z powyższych względów Trybunał (wielka izba) orzeka, co następuje:

1) Odwołanie w sprawie C-669/17 P zostaje odrzucone jako niedopuszczalne w zakresie, w jakim wnieśli je Ivan Fursin, Igors Buimisters, C & R Invest SIA, Figon Co. Ltd, GCK Holding Netherlands BV oraz Rikam Holding SA.

- 2) Uchyła się postanowienie Sądu Unii Europejskiej z dnia 12 września 2017 r., Fursin i in./EBC (T-247/16, niepublikowane, EU:T:2017:623).
- 3) Zarzut niedopuszczalności podniesiony przez Europejski Bank Centralny zostaje oddalony w zakresie, w jakim dotyczy on wniesionej przez Trasta Komercbanka AS skargi o stwierdzenie nieważności decyzji Europejskiego Banku Centralnego ECB/SSM/2016 – 529900WIP0INFDAWTJ81/1 WOANCA-2016-0005 z dnia 3 marca 2016 r. w sprawie cofnięcia zezwolenia udzielonego Trasta Komercbanka.
- 4) Skarga o stwierdzenie nieważności decyzji Europejskiego Banku Centralnego z dnia 3 marca 2016 r., wniesiona przez Ivana Fursina, Igorsa Buimistersa, C & R Invest SIA, Figon Co. Ltd, GCK Holding Netherlands BV i Rikam Holding SA, zostaje odrzucona.
- 5) Sprawa zostaje przekazana do Sądu Unii Europejskiej w celu ponownego rozpoznania skargi o stwierdzenie nieważności decyzji Europejskiego Banku Centralnego z dnia 3 marca 2016 r. wniesionej przez Trasta Komercbanka AS.
- 6) Trasta Komercbanka AS, Ivan Fursin, Igors Buimisters, C & R Invest SIA, Figon Co. Ltd, GCK Holding Netherlands BV oraz Rikam Holding SA pokrywają własne koszty postępowania oraz koszty poniesione przez Europejski Bank Centralny i Komisję Europejską, odpowiednio, w sprawach C-663/17 P i C-665/17 P.
- 7) Komisja Europejska pokrywa własne koszty w sprawie C-663/17 P.
- 8) Ivan Fursin, Igors Buimisters, C & R Invest SIA, Figon Co. Ltd, GCK Holding Netherlands BV oraz Rikam Holding SA pokrywają własne koszty oraz koszty poniesione przez Europejski Bank Centralny w postępowaniu w pierwszej instancji dotyczącym skargi wniesionej przez tych akcjonariuszy.
- 9) Rozstrzygnięcie o kosztach w sprawie C-669/17 P nastąpi w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.

Podpisy